

Oturum Başkanı (Prof. Dr. M. Tamer MÜFTÜOĞLU, Rekabet Kurumu Başkanı) - Şahsım ve tüm Kurumum adına çok teşekkür ediyorum. Konu da hakikaten fevkalâde önemli bir konu; rekabet hukukunun diğer disiplinlerle ilişkisi. Haddizatında tabîî uygulamalı bir disiplin olarak hukukun diğer disiplinlerle çok yakından ilişkili olması, başarısı için olmazsa olmaz şart niteliğinde. Rekabet konusunda sadece hukuk ve ekonomi değil, örneğin rekabetin son zamanlarda etik konusu belki en az hukuk ve ekonomi boyutu kadar önemli olmaya başladı. Ben daha fazla vakit kaybetmeden, çünkü ben saat 17'de ayrılmak zorunda kalacağım ve Hocamı sonuna kadar dinlemek imkânına sahip olmak istiyorum. Sözü değerli hocamız Doç. Dr. Nurkut İNAN'a bırakıyorum. Buyurun hocam.

Doç. Dr. Nurkut İNAN - Çok teşekkür ederim. Sayın Başkan, Rekabet Kurulunun değerli üyeleri, değerli dinleyiciler; her şeyden önce şunu söylemek istiyorum: Rekabet Kurulunun kutlanacak bir girişimi olan bu konferanslar dizisinde ilk konferansı vermek benim için bir şeref. Çok büyük bir zevkle yerine getireceğim bu görevi.

Ayrıca, Sayın Başkanımızın da çok yerinde ve haklı olarak belirttikleri gibi, bu konferanslar dizisinde yalnız Rekabet Hukuku konuları değil, Rekabet Hukukunu şu veya bu biçimde etkileyen yan konular da ele alınacak.

Onun için, benim bugünkü konferansım belki, bu konferanslar dizisinin kabaca da olsa bir çerçevesini çizebilecek nitelikte olacak.

Aslında konu çok geniş bir konu. Onun için ben sadece bir çerçeve çizmeye çalışacağım, hiçbir konuyu derinlemesine incelemeyeceğim. Bazı konularda sorunlara sadece işaret etmekle yetineceğim.

Ama, önce terminolojiden başlayalım.

Dikkat ederseniz, Konferansın konusunda disiplin sözcüğü yer alıyor. Bunun sözlük anlamını, genel anlamını bir tarafa bırakalım; ben size bunu niçin kullandığımı, hangi anlamda kullandığımı açıklayarak işe başlamak isterim.

Rekabet Hukuku yalnız diğer hukuk dallarıyla değil, diğer bazı bilimlerle de yakından ilişkili.

Açıkçası, bu konferansın adını, "Rekabet Hukukunun diğer bilimlerle olan ilişkisi" biçiminde koyabilirdim, ama o zaman hukuku dışarıda bırakmış oluyordum. Çünkü hukuk, bildiğiniz gibi bir bilim değil, bir normatif disiplin.

Ben, bu Konferans çerçevesinde disiplin kavramını bir üst kavram olarak kullanmaya çalıştım. Yani, hem bilim niteliğinde olan branşları kapsayacak, hem bilim niteliğinde olmasa bile hukuk gibi, muhasebe gibi birtakım usulleri, başka -işte yine kelimeyi kullanmak durumundayım- disiplinleri de kapsayacak. Onun için bu sözcüğü, bu kavramı seçtim.

Bu çerçeveyi size çizmeden önce, bir de, yine kendi anlayışıma göre bir iki kelimeyle rekabet politikasına değinmek isterim.

Biliyorsunuz, hukukta hukuk politikası diye de bir şey vardır. Ama biz, rekabet hukuku politikası demiyoruz, rekabet politikası diyoruz.

Doğaldır ki, rekabet politikası derken, rekabet hukuku politikasını da içerecek biçimde, ama daha geniş bir kapsam kastediyoruz.

Ama, genel olarak rekabet politikasına baktığımızda, bunu bir sistematiğe tâbi tutmak lâzım.

Sadece başlıkları söyleyerek geçmek istiyorum.

Rekabet politikası, önce kanun yapma açısından yasama organına yönelik; birtakım önerileri, ve değerlendirmeleri içeren bir kavram. Bunun yanında, yalnız yasama organına değil, yargı organına da yönelik olabilir. Hatta bir ölçüde araştırma yapıp, delil değerlendirip ceza verme yetkisine sahip olan Rekabet Kurulunun da, yargının ki gibi hukuk yaratma yetkisi vardır. Esasen bir toplumda, bir ülkede hukuk, kanunda yazılı olan değildir. Hukuk, mahkemenin söylediğidir, yargının söylediğidir.

Bu nedenle, rekabet politikası derken yalnız yasama organından çıkan hukuk kurullarının yapılmasına katkıda bulunacak bir faaliyetten bahsetmiyorum; hukuk yaratılırken, yani gerek yargıda, gerek Rekabet Kurulunun kararlarında, onları da etkileyecek geniş anlamda bir rekabet politikasından söz ediyorum. Rekabet politikasının birinci anlamı ya da bir sistematik içinde birinci başlığı bu olabilir.

İkinci, olarak; serbest piyasa ekonomisinin temel taşı olan rekabete devletin yaklaşımının saptanması için verilecek katkılar, öneriler, değerlendirmeler olarak tanımlanabilir.

Bu, rekabet hukukunu aşan, hatta belirli ölçüde Rekabet Kurulunu da aşan bir amaç. Ama, bizim Rekabetin Korunması Hakkındaki Kanun, bence doğru ve yerinde olarak bu konuda öneriler geliştirmeyi,

devlete ya da hükûmete bu önerileri götürme görevini de Kurulumuza yüklemiş bulunuyor.

Demek ki, devlet, rekabetin korunması için Rekabet Yasasından başka neler yapabilir, devletin müdahalesi, ekonomiye müdahalesi hangi sınırlarla çerçevelenmelidir, vesaire. Bu konular da rekabet politikasının ikinci ana başlığını oluşturuyor.

Nihayet üçüncü başlık, Anglosakson ülkelerinden gelmiş, ama Avrupa'da da oldukça yerleşmekte olan bir kavram; o da, kontinental hukukçulara garip gelebilir kuralların uygulanıp uygulanmaması meselesi. Yani, Rekabet Kurulu, -bu da Rekabet Kuruluna düşen bir görevdir diye düşünüyorum- genel çerçeve içinde, özellikle ileride işlerinin yoğunlaşması hâlinde hangi meselelerin, hangi olayların üzerine gideceğini, hangilerinin üzerine gitmeyeceğini saptar. Bu da bir rekabet politikasıdır ve önemlidir.

Avrupa Birliği Komisyonu, bu işi birtakım duyurularla, "notice"lerle yapıyor. Meselâ rekabeti bozucu anlaşmaların hangi büyüklükte olması hâlinde üstüne gideceğini açıkça belirliyor. Belki Kurulumuz da ileride böyle bir yola gidebilir. Ama, bunun dışında, genel rekabet politikasının yanında, Kurulun bazı konularda soruşturma açıp-açmamak bakımından da Kurula ışık tutacak bir politika.

Şimdi, rekabet hukukunun diğer disiplinlerle olan ilişkisini, aynı şekilde bir sistematik içinde, elden geldiğince bilimsel biçimde inceleyebilmek için önce konuyu ikiye ayırmamız lâzım. Çünkü, rekabet hukuku bir hukuk dalı olduğu için diğer hukuk dallarıyla olan ilişkisi bir yanda, hukuk dışı disiplinlerle olan ilişkisi ayrı yanda. Ve bunların ortaya çıkışları, kendi içlerindeki bölünmeleri, sistematikleri farklı. Bu nedenle, böyle bir ikili ayırım yararlı olur kanısındayım.

Önce isterseniz, hukuk dışı disiplinlerle olan başlığımızdan başlayalım.

Burada genellikle sosyal bilimleri kastediyoruz. Ama, bilim niteliğinde olmayan bazı alt disiplinler de, meselâ muhasebe gibi, bu başlık altına giriyor.

Rekabet hukukunun bu disiplinlerle olan ilişkisinde iki amaç ya da iki başlık koyabiliyoruz. Birincisi, -artık rekabet politikasını bir yana bırakıyorum, salt rekabet hukukundan başlıyorum- rekabet hukukunun temelini bilimselleştirebilmek, daha başka bir deyimle, teorisini bilimselleştirebilmek. Burada bizim elimizdeki araç ekonomi; ama teorik ekonomi ve mikro iktisat dediğimiz ekonomi dalı. Bu konuya tekrar

değirmek istiyorum. Yani, hukuk kurallarının nasıl olması gerektiğini araştırırken ya da yerinde olup olmadığını araştırırken, yani değerlendirirken doğrudan doğruya mikro iktisat teorisinden yararlanmak işin birinci görünümü.

İkinci görünümü, yine ekonomiyle olan ilişkisi açısından, ama diğerleriyle de olabilir, belirli bilimlerin teorik yapısının bilinmesi ve bunun, bu teorik yapının rekabet hukukuna uygulanması. Örneğin, hâkim durumun ne olduğu, tek el teorisinin bilinmesi, oligopoliden ne kastedildiğinin bilinmesi vesaire. Bu, sadece bir niteleme sorununa verilecek cevaplar açısından önemli.

Üçüncü görünümü ya da başlığı, bu bilimlerin teorisinden çıkıp uygulamalı hâle getirerek doğrudan doğruya rekabet hukuku kurallarının, kişiselleştirerek uygulanmasında kullanılması; meselâ pazar payının saptanması, meselâ teşebbüslerin cirosunun hesaplanması vesaire gibi. Yani, burada artık ekonomi dediğimiz zaman uygulamalı ekonomiden, işletme ekonomisinden, hatta belirli ölçüde muhasebeden vesaire yararlanıyoruz.

Gördüğünüz gibi, hukuk dışı disiplinlerle olan ilişkisi bu üç başlık altında sıralanıyor: Kuralların yapılması ve değerlendirilmesi, teorisinin bilinen kuralların doğru uygulanmasının sağlanması ve nihayet birebir kişiselleştirilmiş uygulamalarda uygulamalı bilimlerden yararlanılması.

Gelelim ikinci ana başlığımıza. Önce başlıkları çizeyim ki bundan sonraki anlatacaklarım yerli yerine otursun istiyorum.

Diğer hukuk dallarıyla rekabet hukukunun ilişkisinde de karşılıklı etkileşimi iki ana başlık altında toplayabiliyoruz.

Bunun bir tanesi, rekabet hukuku kuralları bir yanda, diğer hukuk kuralları bir yanda, kuralların amacının belirlenmesi, çatışmaların dengelenmesi, ki bu önemli ölçüde -buna da ileride değineceğim- rekabet politikasını ilgilendiren bir şey.

Ve nihayet ikinci ana başlığı, diğer hukuk kurallarının bilinmesi rekabet hukuku kurallarının doğru uygulanması için gerekli.

Görülüyor ki, rekabet hukukunun diğer disiplinlerle olan ilişkisinde, hatta rekabet hukuku demeyelim, herhangi bir hukuk dalı için bu sistematik bence geçerli; hukuk dışı disiplinlerde üç ana başlığımız var, hukuk dalları bakımından da işe baktığımız zaman iki ana başlığımız var.

Şimdi yapmak istediğim, benim önemli gördüğüm bazı disiplinleri ele alıp bu başlıklardan hangisine girdiğini, ne amaçla bu başlık altında ele

alabileceğimizi belirlemek. Tabii, başlangıç noktası, rekabet hukukunun en yakın ilişkili olduğu bilim dalı ekonomi.

Burada biraz teoriye girmek isterim.

Ekonomiyle yakından ilgilenen, ekonomist olan dinleyicilerimiz bilirler. Rekabet hukukun iki ana başlığı vardır; tekeller, yani hâkim durum ve de rekabeti bozucu anlaşmalar.

Bir ekonomi kitabını açtığımızda, tekellere ilişkin, oligopol pazarlara ilişkin son derecede geniş bir kaynak kitlesiyle karşılaşırız. İncelenmiş, irdelenmiş, matematiksel olarak sonuçlandırılmış, doğru ya da yanlış, bazen çok net sonuçlara varmak mümkün, bazen aynı derecede net sonuçlar çıkmıyor ama, böyle bir şey var.

Buna karşılık rekabeti bozucu anlaşmalara baktığımızda, bunun ekonomik temeli bize ilk bakışta kurulmamış gibi geliyor. Herhangi bir mikro iktisat kitabına baktığımızda, tekellerle, oligopollerle ilgili açıklamalar görürsünüz, ama rekabeti bozucu anlaşmaların ekonomik açıklamasını ya da ekonomik analizini bulamazsınız.

Bu rekabeti bozucu anlaşmaların, yaşamızın dördüncü maddesindeki kuralların ekonomiyle ilişkisi olmadığını göstermediği gibi ekonomi teori içinde bunun yeri olmadığı anlamına gelmez. Biz rekabet hukukçuları başka bir terminoloji kullandığımız için böyle bir ikili ayrıma gitmiş bulunuyoruz. Esas itibarıyla ekonomiyle rekabet hukukunun temel ilişkisi tekel teorisindedir. İster rekabeti bozucu anlaşmalar olsun, ister hâkim durumun kötüye kullanımı olsun, her ikisi için de aynı analizler geçerli olabilir.

Niçin? Çünkü, tekel teorisinin bir başka görünümü nedir? Piyasada güç, yani belirli firmaların tek başlarına manipüle edemeyecekleri bazı piyasa pazar parametrelerini güçleri sayesinde manipüle eder hâle gelmeleri. Tekelin de en basit tanımı budur.

Bu manipülasyon tekelle olduğu gibi, anlaşarak da olabilir. Yani, anlaşmaları zaman bir güç ortaya çıkıyor ve bunun da ekonomik tahlili tekel teorisine dayanıyor. Bu bakımdan böyle bir ikilem ekonomi açısından ortaya çıkmıyor, ama bunun farkında olmak lâzım.

Ekonomiyle hukukun çok fazla üzerinde durulmayan, özellikle Türkiye'de çok iyi bilinmeyen başka bir yakın ilişkisi var, rekabet hukukunda da bunu görüyoruz. Acaba hukuk kurallarının yapılmasında yahut değerlendirilmesinde salt ekonomi teorisine dayanabilir miyiz? Bunun cevabı hemen "evet." Ama, çok gelişmiş bir dal değil bu. Bu branşa

biz, ekonominin bu işle uğraşan branşına refah ekonomisi diyoruz, yani mikro ekonomik teorinin bir bölümü. Bu 1930'larda Amerika'daki ve dünyadaki büyük buhrandan sonra ortaya çıkmış ve devletin pazara hangi araçlarla ve nasıl müdahale edebileceğini ve bunun bilimsel olarak nasıl olması gerektiğini belirleyen bir branş; refah ekonomisi bununla şunu yapıyor: belirli yasaklar koymak yerine, piyasa mekanizmasının kendisinden yararlanıp kuralları koymak.

Rekabet hukukunu bir yana bırakalım, en tipik örneğini, 1930'larda geliştirilmiş olan **zarar teorisinde** görürüz. Belirli bir ekonomik faaliyetin ekonomiye ya da topluma verdiği bir zarar varsa, bu zararın giderilmesi nasıl olacaktır? İşte refah teorisi bunun cevabını son derecede basit bir formülle açıklar. Bu zararı eğer piyasanın içine sokmamız mümkün ise, bu zararı en ucuz -teknik anlamda kullanıyorum- giderebilecek olan grup ya da kişi ya da kuruluş kim ise zarardan doğan sorumluluk ona yüklenmelidir. Bu nedenle bazen sorumluluğu kusur sorumluluğu olarak alıyoruz, bazen objektif sorumluluk olarak alıyoruz, ama sorumlulukla zarar arasındaki ilişkiyi kurarken eğer refah ekonomisine dayanacaksak, işin inceliği, zararı en ucuz giderebilecek kişidir.

Bu belki başka ve tamamen bağımsız bir konferansın konusu olabilir, çok önemli ve ilginç bir konudur. Bu konuyla uğraşan ünlü iktisatçı Coas, 1960 yılında yazmış olduğu bir makaleyle bu yıl Nobel Ödülünü kazandı; konu da bu, çok ilginçtir, 39 yıl önceki makalesiyle Nobel Ödülünü kazandı.

Şimdi, zararı piyasa içinde giderecek kişilere yüklemek demek, genellikle bilimsel açıdan da doğrudur, yalnız sosyal adalet duygularımıza dayanmaz. Güçlüyü sorumlu kılmak demektir. Çünkü, güçlünün karşısındaki güçler dağınıktırlar, biraraya gelip zararı giderecek tedbirler almalarının bir maliyeti vardır. Bu maliyet, güçlünün ortaya çıkaracağı maliyetten daha yüksektir. Ama, bazen bu mümkün olmaz. Yani zararı piyasa içinde gidermek mümkün olmaz. Coas bunun tam aksini düşünüyor, o başka. Şimdi, çok liberal ekonomiye doğru kaydığımız için, Coas'un zamanında çok eleştirilmiş olan bu makalesi bu yıl ona Nobel kazandı. Ama gerçekten, bu her zaman mümkün olmaz ve bunun mümkün olmamasına vereceğimiz örneklerin başında da rekabet hukuku gelir.

Piyasadaki hâkim durumun doğurduğu zararı gidermek konusunda bu zarardan bu piyasada çalışıp da bundan zarar görenlerin çok sayıda olmaları, güçsüz olmaları, bunların biraraya gelip o hâkim durumda

olan kişiye karşı bir pazarlık gücü kazanmalarının maliyetini artırır, binaenaleyh sorumluluğun ona yüklenmesi lâzım; bu bir.

İkincisi, hâkim durumun belirsiz olduğu konularda sırf güçlü olan firmaya karşı birleşmelerini teşvik etmek rekabet hukukunun doğasına aykırıdır, çünkü o zaman belki rekabeti bozucu bir anlaşmadan söz ediyor olabiliriz. İşte bu nedenle, refah ekonomisinin "Ortaya çıkan zararı piyasa içinde giderin, bu mümkündür" görüşü her zaman doğru değildir. Rekabet hukuku buna en çarpıcı örnektir ve bu nedenle rekabet hukuku ceza hukukuna benzer. Yani, devlet dışarıdan geliyor ve bu işi hallediyor.

Ekonominin rekabet hukuku bakımından ikinci önemi, niteleme meselesidir. Bu da çok önemli. Ne zaman hâkim durumu vardır, pazar gücü nedir; ekonomi teorisi bunun cevaplarını verebiliyor.

Üçü ayırmıştık biliyorsunuz; nihayet üçüncü başlık: Uygulama. İşte burada; işletme ekonomisi, ekonometri, hatta -ekonominin bir dalı mıdır değil midir, tartışmalı ama- muhasebe işin içine giriyor.

Pazar payının hesaplanması, cironun hesaplanması, pazardaki teşebbüslerin karşılıklı güçlerinin hesaplanması vesaire. Yani, doğrudan doğruya kanunun bireysel uygulaması açısından yararlandığımız yöntemler.

Ekonomiden sonra kısaca siyaset biliminden de söz etmek isterim. Siyaset bilimiyle rekabet hukukunun ilişkisinin tarihî bir nedeni var. Biliyorsunuz; rekabet hukuku 1890 yılında Amerika Birleşik Devletleri'nde ortaya çıktı. Amerika Birleşik Devletlerinde bu kanunun kongreden geçmesi ve bu kanunun kongreden geçmesini sağlayan ünlü Senator Sherman'ın kamuoyuna açıkladığı amaç, tamamen siyasal bir amaçtı, ekonomik bir amaç değildi. Sherman diyordu ki, "Eğer biz ekonomik gücün giderek daha az sayıda ellerde toplanmasına izin verirse, siyasal güç de bunların elinde toplanır." Ve ünlü sözü de şuydu: "Biz Amerikan toplumu olarak, nasıl kralın istibdatına dayanamadıksa, bağımsızlık savaşı verdikse, aynı biçimde, ekonomik gücünü kullanarak siyasal güç elde etmek isteyenlerin de istibdatına karşı çıkmalıyız" diyordu. Bu gerekçe tamamen siyasîydi.

Tabîî, siyaset bilimiyle ilişkisi başka yönlerde de görülebilir; sosyal siyaset bakımından çok önemli. Özellikle işçilerin, emeğin ve KOBİ'lerin durumu, belki rekabet hukukun sınırlarının çizilmesinde önem kazanır. Nerede duracaksınız; bu da çok önemli.

Diğer bilimleri de sayabiliriz. Bunlara değinmek istiyorum: Sosyal psikoloji, tüketici tercihlerinin belirlenmesi, sosyoloji vesaire. Muhasebe,

uygulamanın, yani rekabet hukuku uygulamasının önemli bir parçası cironun hesaplanması, bilanço tahlilleri, maliyet muhasebesinin yapılması; "yıkıcı fiyat var mı yok mu?" diye vesaire.

Dediğim gibi, yalnız başlıklarla geçmek istiyorum.

Şimdi gelelim diğer hukuk dallarına.

Rekabet hukukuyla ilişkisi olan o kadar çok hukuk dalı var ki, bunları belirli başlıklar altında toplamak istiyorum.

Bir tanesi ve belki de en önemlisi, ama en çok bilinen yönü; diğer hukuk kurallarıyla rekabet hukuku kurallarının çatışması. Yani, -şöyle söyleyeyim- birbirine zıt amaç güdülmesi. Bunun en önde gelen örneği, "haksız rekabet" dediğimiz, hukuk dalıyla rekabet hukuku arasındaki ilişkidir. Haksız rekabet; rekabetin kötüye kullanılmasını engeller ve kişilerin zararını gidermeye yöneliktir. Bu nedenle, haksız rekabette kötüye kullanma niteliğinde olsa bile, rekabeti sınırlama amacı vardır. "Bir hakkın bittiği yerde diğer hak başlar" deriz, işte bu da odur; rekabet hakkının sınırlarını çizer. Buna karşılık rekabet hukuku ne yapar? Rekabeti mümkün olduğu kadar genişletmeye çalışır. Demek ki, tam bir amaç zıtlığı var. Burada amaç zıtlığını gidermek değil de, makûl bir dengede tutmak. Bu da rekabet politikasının görevi.

Aynı biçimde tüketicinin korunmasını da söyleyebiliriz. Tüketicinin korunması için alınan önlemlerin bir kısmının rekabeti zedelediğine şüphe yok. Ama, orada daha önemli bir çıkarı korumak için bir denge kuruyoruz. İşte, bu dengelerin kurulması, gerek uygulamada, gerek hukuk kurallarının yapılmasında son derece önem kazanıyor.

Çevre hukuku aynı biçimde. Çevrenin korunması için alınan önlemler, devletin önemli ölçüde piyasaya müdahalesini gerektirebiliyor.

Ve nihayet, kendisi de bir özel hukuk dalı olmasına rağmen, sınaî mülkiyet hukuku. Bir tarafta kişinin fikrî ve sınaî ürünleri üzerindeki soyut hakları söz konusudur, öbür tarafta da rekabetin korunması. İşte, bunların dengede tutulması çok önemli.

Yeni mevzuat; özellikle Türkiye'de de kabul edilmiş olan mevzuat, bu dengeyi kurmaya yönelik, bu dengeyi sağlamaya yönelik hükümleri taşır. Bir tek örnek vermek isterim. Meselâ; Markalar Hakkındaki Kanun Hükmündeki Kararnamede, -soru olursa ne olduğunu açıklarım- ünlü bir "hakkın tüketilmesi" ilkesi vardır, işte bu ilke, Markalar Kanununun getirdiği sınırlamalarla, rekabet hukukunun getirdiği gelişmeleri dengede tutan bir kuraldır.

Rekabet hukuku, kişileri korumak için konmuş bir hukuk dalı değil, belirli bir kavramı, belirli bir kurumu, -bunun da üzerinde durmuyorum, bu herkes tarafından bilinen bir gerçek- yani Rekabet Kurumunu korumak için getirilmiş. Ama, rekabet kanununa aykırı birtakım davranışlardan kişisel zarar da doğabilir. Öyleyse, rekabet hukukuyla, kişisel zararın giderilmesine yönelik hukuk kuralları da paralel giden kurallar. Burada bir çatışma yok; ama, kişisel zararın giderilmesi için özel hükümler gerekli.

Biz kanunumuzu Avrupa Birliği mevzuatından almışız; Avrupa Birliği mevzuatında kişisel zararın giderilmesine yönelik hükümler yok. Niçin yok? Çünkü, bu mesele milli hukuklara bırakılmış; orada her ülkenin kendisi bunu çözmüş. Biz de, bizim kanunumuzun 56 ve devamı maddeleriyle, geçerlilik konusunu, özel hukuk bakımından sonuçlarını, kişisel zararın giderilmesi konusunu düzenledik. İşte bu da; demek ki, temel olarak haksız fiil hukukuyla, rekabet hukukunun birleştiği bir konu.

Nihayet, diğer bütün hukuk branşlarını belki tek bir başlık altında toplayabiliyoruz. Bu başlık da: Rekabet hukukunun doğru uygulanması. Doğrudan doğruya uygulamaya yönelik. Doğru uygulamaktan kastımız nedir? Birkaç tanedir. Birincisi, nitelemedir. Doğru niteleme yapabilmek için rekabet hukukunda, diğer hukuk kurallarını bilmek lâzım. "Teşebbüs" kavramını incelerken "tüzel kişilik teorisi"ni bilmezseniz, kişinin ne olduğu hakkındaki ayrıntılı hükümlere inmezseniz, doğru uygulama olanağını önemli ölçüde yitirmiş olursunuz. Yine niteleme bakımından, "Anlaşma" dediğimiz zaman, rekabeti bozucu anlaşmadan söz ettiğimiz zaman, bu incelenen anlaşmanın özel hukuktaki yerini, niteliklerini, özelliklerini bilmezseniz, 4'üncü maddeyi doğru uygulama olanağınız önemli ölçüde kısıtlanmış olur. Nitelemeden kastım bu.

İkincisi; diğer hukuk kurallarıyla olan ilişkisinde üstün hukuk kuralları. Burada üstün hukuk kurallarını, Anayasayla, diğer yasalar arasındaki farka, benzer bir üstün hukuk kuralı kastetmiyorum. Eğer birbirine zıt iki kanun hükmü varsa, hangisi uygulanır? Bunun için çok katı, herkesin bildiği kurallar vardır. Önce özel hüküm uygulanır, sonra genel hüküm uygulanır; eğer her ikisi de genel ya da her ikisi de özel hükümse, o zaman sonraki kanun uygulanır.

Rekabet hukuku bakımından bu husus çok önem kazanıyor. Çünkü; Rekabet Yasası genel bir yasadır, rekabeti bozduğu ya da hâkim durumun kötüye kullanıldığı sürece bütün işlemlere, bütün hukukî ilişkilere

uygulanabilir. İşte onun için, eğer belirli bir konuda rekabetin bozulmasına yol açan bir yasa hükmü varsa ya da yasayla devlete ya da herhangi bir devlet kuruluşuna böyle bir yetki tanınmışsa, burada hüküm çatışmasından söz ederiz. Ve burada aşağı yukarı daima, -yüzde 100 daima demek istemiyorum- ikinci kural, daha özel bir hüküm olduğu için, önce uygulanır. Meselâ, bir devlet kuruluşuna pazarda işlem gören bir ürünün fiyatını belirleme yetkisi verilmişse, tabii bu kural önce uygulanacaktır. Bunun fiyat belirleme olduğu açıktır, ama yapacak bir şey yoktur. Yapılacak iş, bunun rekabet politikasına uygunluğunu saptayıp rekabet kurulu açısından, devlete ya da hükûmete gereken önerileri götürmektir.

İşte, bu iki başlık altında; yani nitelemenin yapılması, üstün hukuk kurallarının gözetilmesi ve nihayet kuralların doğru uygulanması. Bunu daha önce de söylemiştim.

Birkaç hukuk branşına değinmek istiyorum son olarak.

Meselâ, ceza hukukunu alalım. Ceza hukukuyla rekabet hukuku arasındaki ilişki nedir acaba?

Bir defa, Rekabet Kanununda ceza hükümleri var. Bunların ceza hukukunun genel ilkeleri bakımından yerindeliliğini incelemek için ceza hukuku bilmeye ihtiyaç var. Ama, mesele bununla kalmıyor; ceza hukuku ilkelerine aykırı hüküm olmasa bile, cezaya ilişkin bir süreç olduğu için, bu işlemler dizisinin de ceza ve ceza usulü kanununun elverdiği ölçüde genel ilkelere riayet etmesi lâzım. Kanunumuzdaki savunma hakkının korunmasına ilişkin veya sürelerle ilgili hükümlerin, hep bu çerçeve içinde, ceza hukukunun ve özellikle ceza usul hukukunun genel çerçevesi içinde ele alınması lâzım. Ayrıca, delillerin araştırılması, delillerin değerlendirilmesinde de buna dikkat etmek gerekli. Nihayet, infaz bakımından da; yani cezaların tahsili bakımından da, yine ceza hukukuyla yakından ilişkisi olmakla birlikte, bir yan branşın da, -tamamen ayrı bir branş da diyebilirsiniz- Amme Alacaklarının Tahsili Usulü Hakkındaki Kanunun da gözönünde tutulması gerekir.

İkinci bir branş alalım; -bunları örnek olarak alıyorum- idare hukuku.

İdare hukuku bakımından birkaç görünümü var Rekabet Yasasının ve Rekabet Kurumunun. "Kurul" demiyorum, daha geniş anlamda, "kurumunun".

Bir defa, Rekabet Kurulu ve Rekabet Kurumu; ama özellikle Rekabet Kurulu idarî işlem yapmaktadır. Onun için, idarî işlemlerin

usulünün ve bunların yasallık koşullarının idare hukuku bakımından iyi saptanması gerekir. Salt Rekabetin Korunması Hakkındaki Kanundaki usullere uymak yetmez, idarî işlemin bütün genel teorisi içinde o usullere riayet etmek gerekir.

İdarî yargı kuralları da önemli. Çünkü, Rekabet Kurulunun kararları yargı denetimine tâbi. Rekabet Kurulunun kendi aleyhine açılmış bir iptal davasında kendisini savunması ve bu savunmayı yapabilecek ölçüde de idare hukukunun temellerine hâkim olması gerekir. Tabîî, idare hukukuyla ilişkisini genişletebiliriz. Kurulun teşkilâtı, diğer devlet kuruluşlarıyla olan ilişkisi, buradaki anlaşmazlıkların nasıl çözümleneceği vesaire.

Şimdi gelelim özel hukuka. Medenî hukuk: Medenî hukuk kuralları, çok geniş çerçevede aldığımızda, demin de söylediğim gibi, nitelime açısından son derecede önemli. Kişi nedir, örgüt hukuku nedir, şirket, dernek, sendika vesaire; bunların hukukî yapısını bilmek büyük önem kazanır hem amaçları bakımından, hem yapıları bakımından. Biliyorsunuz 4'üncü madde dikkatle iki kavramı birbirinden ayırır, teşebbüs ile teşebbüs birliğini. Bu ikisinin nasıl ayrıldığını, bu ikisi arasındaki farkı, kişilik hukukunu, gerçek ve tüzel kişilik hukukunu bilmeden lâıykıyla yapmak mümkün değil. Onun için nitelime önemli geliyor.

Aynı şekilde, nitelime bakımından sözleşme hukuku da çok büyük önem kazanıyor. 4'üncü madde çok geniş anlamda anlaşmalardan söz ediyor. Bunun Borçlar Kanunu anlamında sözleşme olması gerektiğini söylüyoruz; ama önümüze gelen örneklerin yüzde 90'ı birer sözleşmedir. Öyleyse bu sözleşmelerin niteliğini, kurulup kurulmadığını, ne zaman kurulduğunu iyi bilmek lâzım.

İkincisi; biz geniş anlamda alsak bile, anlaşma da sözleşmenin, yani medenî hukuk anlamındaki sözleşmenin bütün unsurlarını taşımayan, bir hukukî işlemdir. Karşılıklı iradelerin birleşmesidir.

İşte anlaşmanın varlığını belirlerken de sözleşme hukukunu iyi bilmek çok önemlidir.

Ticaret hukuku bakımından konuya baktığımızda, ticaret hukukunun birçok konusu rekabet hukukunu ilgilendirir. Bunların başta geleni -demin de değindim, sadece başlığını söyleyerek geçeceğim- sınai mülkiyet hukuku.

Rekabet hukukunun uygulanmasında sınai mülkiyet hukukunun hangi kurallarının gözönünde tutulacağı ve bunların nelerden ibaret olduğu

meselesi çok büyük önem kazanır. Özellikle biz rekabet hukukçularının marka içi rekabet dediğimiz alan dahilinde markalar hukuku büyük önem kazanıyor. Bazı dikey anlaşmalarda, örnek olarak söylersek, lisans anlaşmalarında, ki bunların da rekabeti bozucu olması mümkündür ilgili kanun hükmündeki kararnamelerin göz önünde tutulması gerekir.

Nihayet, ticaret hukuku bakımından ikinci ana başlık haksız rekabet.

Haksız rekabetinin rekabet hukukuyla çatıştığını, amaçlarının birbirine zıt olduğunu söyledim, ama örtüşükleri nokta da vardır, nadiren de olsa örtüşükleri nokta olabilir. Bunları da saptamak... Meselâ boykot, biliyorsunuz 4'üncü madde boykottan söz ediyor ya da 6'ncı maddeye göre, mal satmayı reddetmek hâkim durumun kötüye kullanılması sayılıyor. Bunlarla bizim haksız rekabete ilişkin Ticaret Kanunumuzun 57. maddesinin 10. bendi yakından ilişkilidir. Böylelikle, bazen paralel amaç da güdülebiliyor nadir olarak ortaya çıksa da.

Nihayet, ticaret hukukunun çok yan konusu, esas itibarıyla kamu hukuku olmasına rağmen damping hukuku da rekabetle çok yakından ilişkili. Bunun en çarpıcı örneği, Türkiye aleyhine 1994 öncesi başlatılmış olan damping soruşturmalarında, politik düzeydeki konuşmalarda daima, "sizin rekabet düzenlemeniz olsaydı bu kadar soruşturmaya muhatap olmazdınız" açıklaması, bu ikisinin çok yakın ilişkisi olduğunu gösterir. Uluslararası sorun çıkarmadan damping eylemlerinin yurt içinde, millî hukuk çerçevesinde çözümlenmesinin temel aracı rekabet hukukudur.

Nihayet son olarak da, usul ve ispat hukuku tabîi yakından ilgili.

Bizim Rekabet Yasamızın ilginç bir yaklaşımı var. Her ne kadar ceza hukukuna yakın birtakım kavramlardan hareket etmekteyse de, sonunda da bir ceza verilmesini öngörmekteyse de, ispat bakımından Hukuk Muhakemeleri Usulüne atıf yapıyor yasamız. Bu yerinde midir-değil midir, bunun tartışmasına girmek istemiyorum. Ama, usul ve ispat hukuku da çok büyük öneme sahip: Ne zaman belirli bir husus ispat edilmiş olacak? Bu tabîi, Rekabet Kurulu kararlarının yargı denetiminden geçmesi hâlinde daha büyük önem kazanıyor: Acaba Rekabet Kurulu önünde ispat edilebilmiş mi? Belirli bir olayda Soruşturma Kuruluyla Rekabet Kurulu arasındaki ilişki bakımından bu son derecede büyük önem kazanır. Burada Rekabet Kurulunun bir yargıç gibi davranması ve objektif olarak Soruşturma Kurulunu taraf olarak görmesi ve ondan gelen raporları böyle değerlendirmesi gerekir. Ayrıca bunun yanında, Soruşturma Kurulu da, bir

kamu kuruluşunun parçası olması ve bizim ceza hukuku sistemimizin genel felsefesi nedeniyle bir savcı gibi davranmalı ve gereğinde tarafsız olabilmelidir.

Her ne pahasına olursa olsun itham, ancak şikâyetçinin yapabileceği bir şeydir, Soruşturma Kurulunun değil.

Efendim, ben konuşmamı burada tamamlamak istiyorum. Dediğim gibi, sadece bir genel çerçeve çizmek istedim.

Benim için önemli olan, başlıklardır ve işin sistematığıdır. Bu sistematik içinde, ilerleyen zamanda Rekabet Kurumunun, düzenlemekte olduğu bu konferansların konuları da belirlenmiş olacaktır. Yan konuların rekabet hukukuyla olan ilişkisinin bilinmesi düzenleyici arkadaşlarımıza daha bir rahatlık getirir ümidindeyim.

Beni dinlediğiniz için teşekkür ederim.

Şimdi bir ara vermemiz gerekiyormuş, ondan sonra sorularınızı cevaplandırmaya çalışacağım.

Teşekkür ederim arkadaşlar.

Doç. Dr. Nurkut İNAN - Rekabet Kurumu çalışanları bilirler, ben her türlü soruya açığım, elimden geldiğince de cevaplandırmaya çalışırım. Ama, şu Konferansın bütünlüğünü bozmayalım. Bu belki ileride basılabilir. Onun için, konuyla olan ilişkisini lütfen göz önünde tutun. "Hazır Hoca gelmiş, ne istersek sorarız" diye lütfen düşünmeyin. Sonra da, konunun dışındaki sorularınızı cevaplandırmaya hazırım. Her zaman nerede bulacağınızı biliyorsunuz.

Rekabet hukukunun diğer disiplinlerle olan ilişkisi açısından sorularınızı bekliyorum, elimden geldiğince cevaplandırmaya çalışacağım. Bazı konuları kısa olarak, yalnız başlıklarıyla geçtim; belki bana onları açma fırsatı da verebilirsiniz.

Buyurun efendim.

Soru soran arkadaşlar isimlerini ve bağlı oldukları kuruluşu da söylerlerse, ileride yazıya çevrilirken kolaylık olur.

Buyurun efendim, dinliyorum.

Mehmet ÖZDEN - İsmim Mehmet ÖZDEN, Rekabet Uzman Yardımcısıyım.

Konuşmanızda, Rekabet Kanunun 56'daki tüketici ya da zarara uğrayanlara tazminat verebildiğine değindiniz.

Benim aklıma bu konuda bir soru takıldı.

Şimdi, maddede "zarara uğrayanlar" gibi genel bir ifade geçiyor. Söz gelimi, iki şirket, üçüncü bir C şirketi aleyhine, bu bir eylem şeklinde de, rekabet açısından olumsuz sonuçlara yol açmışsa, tüketiciye -hadi onu da F diyelim örneğin, F acaba kanundaki bu genel ifadeye dayanarak haklarını talep edebilir mi? Yani bunun ne gibi bir yöntemi olmalı?

Acaba bu maddenin kapsamı o kadar geniş mi?

Teşekkür ederim.

Doç. Dr. Nurkut İNAN - Rica ederim.

Şimdi, örnek olarak verdiğiniz için ben de tekrarlayayım, tüketicinin 57 ve 58. maddelere dayanarak dava açması oldukça güç. Çünkü, tüketiciler çok kalabalık biliyorsunuz. Tüketicilerin zararı genel bir zarardır. Örneğin fiyatların yükselmesinden doğan bir zarar olabilir vesaire, vesaire.

Ve bizim hukuk sistemimizde henüz, Amerikalıların Anglo-Amerikan sisteminde "class action", yani sınıf davası diye adlandırılan bir dava olmadığı için, bir tüketicinin bütün tüketicileri temsilen bir dava açması mümkün değil. Tek başına dava açması hâlinde de, kendi zararının ne olduğunu ispat etmesi lâzım. Bu da oldukça güç bir mesele.

Onun için, teorik düzeyde belki mümkün olabilir ama, pratikte dolaylı olarak zarar gören tüketicilerin 57 ve 58. maddelerden yararlanarak dava açmalarının oldukça zor olduğu kanısındayım. Ancak bu kadar cevap verebiliyorum.

Evet, buyurun efendim.

Zuhal BEREKETBAŞ - Ben, idare hukuk ve rekabet hukuku arasındaki...

Doç. Dr. Nurkut İNAN - İsminizi rica edeyim.

Zuhal BEREKETBAŞ - Danıştay Tetkik Hâkimi Zuhal BEREKETBAŞ.

Doç. Dr. Nurkut İNAN - Buyurunuz Zuhal Hanım.

Zuhal BEREKETBAŞ - İdare hukukuyla rekabet hukuku arasındaki ilişkiye değinmiştiniz. Ama, bunun sadece Rekabet Kurumu ya da Kurulunun verdiği kararların yargısal denetimi açısından bir idarî işlem kimliğinde olması nedeniyle idare hukuku kurallarının da rekabet hukukunu ilgilendirdiğini belirttiniz.

Doç. Dr. Nurkut İNAN - Evet, doğru.

Zuhal BEREKETBAŞ - Ancak, çok karmaşık olaylarla karşılaşıyoruz. Örneğin rekabet hukuku kurallarının idare hukukunda uygulama alanı nedir? Bu konu çok karmaşık geliyor bana açıkçası. Örneğin, idarenin yap-işlet-devret modeli çerçevesinde yaptığı bir imtiyaz sözleşmesiyle görevlendirdiği şirket haricinde, sözleşmenin konusu olan alanın dışında zaman ya da hizmetin dışında bir alana ilişkin sınırlama getirdiğini görüyorsunuz. Bundan sonra yapılacak olan sözleşmeler konusunda ilgili şirkete bağlayıcı, onun lehine, ama diğer şirketler açısından rekabeti daraltıcı birtakım hükümler getirildiğini görüyorsunuz. Ya da ilgili şirketin verdiği hizmetle ilgili olarak, yine imtiyaz sözleşmesiyle görevlendirilen şirketin serbest piyasa koşulları...başka şirketlerle, otoprodüktör şirketlerle, diğer şirketlerle olan ilişkisine de müdahale ettiğini görüyorsunuz, bunu da belirleme yetkisini idarenin kendisinde tuttuğunu görüyorsunuz. Bu tür durumlarda yargı yerleri, doğrudan sözleşmede yer alan o hükümler nedeniyle rekabet hukuku kurallarının ihlâl edildiğinden bahisle Rekabetin Korunması Hakkındaki Kanunu uygulayabilecek mi, yoksa bu konudaki iş yargı öncesi süzgeç görevini gören Rekabet Kurumuna mı ait olacak?

Teşekkür ederim.

Doç. Dr. Nurkut İNAN - Teşekkür ederim.

Son derece önemli, işin can noktasına tam parmak basan, ama şimdi cevabımı ayrıntılı olarak vermeye çalışırsam bir iki saat konuşmam gereken bir konu. Fakat, şöyle toparlamak isterim:

Madem ki bir örnek verdiniz, o örnek üzerinden gidelim, imtiyaz sözleşmelerinde Danıştayın inceleme görevi.

Biliyorsunuz, Danıştayın bu inceleme görevi yargısal bir faaliyet değil. Zaten dava daireleri bakmıyor buna, esas itibariyle Birinci Daire bakıyor.

Ayrıca, Danıştay böyle bir inceleme görevinde kanunîlik incelemesi de yapmakla görevli, buna şüphe yok. Ve tabîî Danıştay, bütün diğer konularda olduğu gibi bütün kanunları da göz önünde tutmak durumunda. Yani, bir vergi ihtilâfında Danıştay, vergi tekniğini ve vergi yasalarını hangi ölçüde bilmesi gerekiyor ise, Rekabet Yasasını da aynı ölçüde bilmesi gerekir; bu bir.

Ama, yap-işlet-devret modeliyle Danıştay önüne gelen bir olayda durum kısmen farklı. Burada, İdare ile şirket arasındaki bir anlaşma var. (İdare dediğimiz kuruluş yap-işlet-devret sözleşmelerinde bazen Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı olabiliyor, bazen bir teşebbüs niteliğinde olan bir kamu iktisadî kuruluş olabiliyor, TEAŞ gibi, TEDAŞ gibi.) Eğer Danıştayın önüne gelen anlaşmanın tarafları Rekabet Yasası anlamında teşebbüs ise, o zaman Danıştayın bu anlaşmanın hükümlerinin rekabeti bozup bozmadığını da inceleme görevi var; bu bir.

Ayrıca, Yap-işlet-devret modeliyle yapılan ya da yap-işlet modeliyle girilen işlerin bir kısmı Rekabet Kurulunun 1997/1 tebliğine tâbi, yani birleşme tebliğine tâbi. Eğer mevcut bir devlet teşebbüsünün elinde olan bir işletme özel sektöre devrediliyorsa, burada Rekabet Kurulundan izin alınması ya da bildirimde bulunulması söz konusu olabilir. Ama bu aşama, konu Danıştayın önüne gelmeden cereyan edecek bir konudur. Bu aşamayı devletin ilgili diğer kuruluşları göz önünde tutacaktır.

Nihayet konuyu dava daireleri bakımından incelediğimizde, Danıştay, Rekabet Kurulunun herhangi bir kararının idarî usul kurallarına uygun olup olmadığını denetlemekle, incelemekle görevli. İdarî usul kuralları derken idare hukukunda saptanmış olan genel usul kurallarına ek olarak Rekabet Yasasının saptadığı usul kuralları da var, bunu da inceleyecek. İşin esasına girdiği zaman ise, Rekabet Yasasının doğru uygulanıp uygulanmadığını kontrol edecek. Yani, yapılan bir anlaşmanın rekabeti bozup bozmadığını ayrıca Rekabet Kurulundan bağımsız olarak inceleyecek ve kararı iptal edecek ya da iptal istemini reddedecek.

Danıştay bunun için gerekli teçhizata, bilgi ve tecrübeye sahip mi, değil mi, o işin başka bir yanı. Çünkü, Danıştay Kanununda bir değişiklik olmadığı sürece bu iş torba daireye gidecek, 10. Dairedir galiba, yanılıyor muyum? Evet, 10. Daireye gidecek.

Gönül isterdi ki, Danıştay Kanunda bir değişiklik yapılarak Danıştayda bir Rekabet Dairesi oluşturulsun.

Teşekkür ederim.

Buyurun efendim.

Oğuzkan GÜZEL - Oğuzkan GÜZEL, Rekabet Uzman Yardımcısı.

Hocam, bu genel kanun-özel kanun çatışması hususunda bir sorum olacak.

Kamu İktisadî Teşebbüslerin konumu, bu Kamu İktisadî Teşebbüsleri daha önce özel kanunlar çerçevesinde yürürken, kanun hükmünde kararnamelerle "ilişkili bakanlık" hükümleri getirildi. Bu ilişkili bakanlığın yetkilerine baktığımızda, direkt o Kamu İktisadî Teşebbüsünün ürettiği malın fiyatını belirleme ya da Bakanlar Kuruluna bu şekilde bir yetkinin verilmediği durumlarda, direkt verilmediği durumlarda Bakanlar Kurulunun bir kararı ya da bir bakanlığın talebiyle bu Kamu İktisadî Teşebbüsünün yönetim kurulu karar alıp rekabete aykırı bir uygulamada bulunması durumunda ne yapılabilir?

Doç. Dr. Nurkut İNAN - Şimdi konuyu, izin verirseniz sistematize edelim.

Bir defa, özel kanun-genel kanun ilişkisinde özel kanunun önce uygulanması kuralını hem son derecede dikkatli, hem de tabir yerindeyse dar yorumlayarak uygulamak gerekli.

Bir örnek vereyim size.

Özel bir kanunla bir devlet kuruluşuna tekel hakkı tanınmış olsun, Tekel İdaresinde olduğu gibi. Eğer kanunda başkaca bir hüküm yoksa, salt böyle bir yetkinin tanınmış olması, bu kamu teşebbüsünün kanunun 6. maddesinin uygulanmasından kurtulması yolunu açmaz. Çünkü, ama tekel hakkının kötüye kullanımını yasaklamış yasa. Eğer kötüye kullanma olarak nitelenebilecek eylemlerin bir kısmı ya da bir tanesi özel olarak kanunda belirlenmemişse, o zaman rekabet yasası doğrudan doğruya uygulanır. Üstelik böyle bir durumda, yani kendisine yasayla tekel hakkı verilmiş olan bir kamu teşebbüsüne karşı soruşturmada Soruşturma Kurulunuzun işi çok kolay, çünkü hâkim durumda olduğunun ispatı gerekmiyor, kanunen hâkim durumda kılınmış. Ama, bu tek başına yetmiyor. Demek ki tek tek bakmak lâzım, kanun hangi yetkileri vermiş.

Fakat, burada dikkatli olunması gereken başka bir konu daha var.

Sizin verdiğiniz örneğe gelelim, diyelim ki Bakan emir veriyor.Neye bakacaksınız? Eğer o kamu teşebbüsü hâkim durumda ise ve

kendisine uygulaması emredilen fiyat yıkıcı fiyat oluşturuyor ise, özel sektördeki rakiplerini piyasadan silmek için o zaman neye bakacaksınız? Bakanın o emri vermeye yasal yetkisi var mı? Eğer yok ise bakana bir şey yapamazsınız, ama o kamu kuruluşunu altıncı maddeyi ihlâlden dolayı cezalandırabilirsiniz. Demek ki, özel kanunda neye bakacaksınız? Özel kanunun verdiği yetkileri tek tek tarayacaksınız, bunların arasında doğrudan kötüye kullanma olarak nitelendirilecek ya da rekabeti bozucu bir anlaşma olarak nitelendirilebilecek özel yetkiler varsa o zaman özel kanun önce uygulanır. Ama bunlar yoksa Rekabet Yasasını uygulayacaksınız.

Buyurun efendim.

Verda EKİN - Teşekkür ediyorum.

Verda EKİN, Dış Ticaret Müsteşarlığı.

Benim iki tane sorum var, bir tanesi dampingle ilgili.

"Türkiye'de, 1994'ten önceki Türkiye'ye karşı açılan dumping soruşturmalarında eğer Türkiye'de Rekabet Kurulu olsaydı bu kadar sorun yaşanmazdı" diyorsunuz; ben, Rekabet Kuruluyla, Türkiye'deki kuruluşların yurt dışında yaptıkları dumpingin ilgisini merak ediyorum.

İkinci sorum da; büyük kamu alımları, askerî alımlar dışında, rekabet hukukuna tâbidir diye biliyorum.

Bizim ofsetle ilgili bir mevzuatımız var; bunun rekabet hukukuyla ilgisi ne olabilir?

Doç. Dr. Nurkut İNAN-Teşekkür ederim. Şimdi, önce dumpingden başlayayım.

Dampingle ben şunu söylemedim: Yani, eğer Türkiye'nin rekabet yasası olsaydı, daha az dumping soruşturması açılırdı. "Bu, benim görüşümdür" demedim. Yabancılar bunu böyle söylüyorlar, "Rekabet Yasasını getirin, daha az soruşturma açılır" diyorlar.

Şimdi, aslında Türk firmalarının yaptığı dumping ihracatla ilgili ihracatın ilgili coğrafi pazar bakımından Rekabet Yasası çerçevesi dışında olduğu söylenebilir; ama çoğu zaman bu yanlış olur. Çünkü, şunu gözönünde tutmak lâzım: İki, üç ya da daha çok sayıda Türk firmasının anlaşma yaparak ihracat fiyatını belirlemeleri, Türkiye içindeki rekabeti de bozar. Çünkü, bu anlaşmaya dahil olmayan başka firmalar vardır, onlar açısından bozar. Bu anlaşmaya dahil olmayan hiçbir firma yoksa dahi, -

Avrupa Adalet Divanının bu yönde kararları var- potansiyel rekabeti bozar; yani, başka firmaların bu pazara girmesini engeller. Onun için, damping, esas itibariyle dış konu olmasına karşın, Rekabet Yasasıyla çok yakın ilişkisi var ve gerçekten Türkiye'deki firmaların damping yapmasını engelleme olanağı ya da azaltma olanağı var Rekabet Kurulunun elinde.

İkinci meseleye gelince. Ofset anlaşmalarının niteliği hakkında tam bir bilgin yok; ama kamu ihaleleri konusuna bakacak olursak, biliyorsunuz, Ortak Pazarda, Avrupa Birliği'nde kamu ihaleleri için özel kurallar var. Bizde yok bu kurallar henüz, geliştirilmeye çalışılıyor. Onun için, doğrudan doğruya kamu ihalelerinin ilk bakışta Rekabet Yasasıyla bir ilişkisi olmadığı söylenebilir. Ama, ihaleyi yapan kuruluş eğer bir teşebbüs niteliğindeyse; yani kamu iktisadî teşebbüsü ise, o zaman, o ihaleyi kazanan firma ile bu teşebbüs arasındaki anlaşmanın rekabeti bozucu olması olasıdır. Böyle bir olasılık bulunabilir; o zaman konu Rekabet Yasasının çerçevesi içine girer. Ama, tek başına bir ihale usulüne bizim kanunu doğrudan doğruya uygulamak her zaman mümkün olmayabilir ancak, bazı ayırık durumlarda mümkün olabilir.

Evet, buyurunuz efendim.

Ertuğrul ÖNEK - Ertuğrul ÖNEK, Devlet Plânlama Teşkilâtından. Az önceki "yap-işlet-devret"le ilgili sorunun ve cevabınızın biraz daha üzerine gidip, biraz daha açmak istiyorum.

Doç. Dr Nurkut İNAN- Sağ olun, iyi olur.

Ertuğrul ÖNEK - Özellikle enerji sektöründeki 3096 Sayılı Yasaya göre yapılan ilk sözleşmelerle ihale sistemi yok, ihale yok; idareyle tek kişi arasında yapılan bir pazarlık söz konusu. Ve bu projelerde üretim, fiyat, hammadde temini gibi garantiler veriliyor. Biliyoruz ki, bu, doğal tekelin, hâkim durumun kötüye kullanılmasının en bariz yöntemi, üretim miktarıyla oynayarak fiyatı değiştirebilmesi. Bu konularla garanti veriliyor zaten peşinen idare tarafından. Bir; Danıştay bu şartlar altında Rekabet Kanununu nasıl uygulayacak bu garantiler verilmişken fiyat ve üretim garantisine?

İki; verilen bu garanti veya fiyat garantisi, şayet rekabet olmuş olsaydı; yani ihale sisteminde bir rekabet olmuş olsaydı, -daha düşük olabilecekte; fiyat yüksekse olabilecekte 58. maddesine göre Rekabet

Kanununun- tükeçiler veya o enerjiyi kullananlar, hakkının tazminini isteyebilir mi? İsterse; burada muhatabı idare midir, yoksa üretimi yapan enerji santrali firması mıdır?

Teşekkür ediyorum.

Doç. Dr. Nurkut İNAN- Sağ olun. Efendim, en sondan başlayayım isterseniz. Yani, 58. maddeye göre, zarar gören kişi, bu zararı veren kişiden tazminat ister; yani rekabeti bozan teşebbüsten tazminat ister. Ama bu, tabî meseleyi halletmiyor. Çünkü, sorunuzun birinci bölümü devreye giriyor; acaba rekabet bozuluyor mu bozulmuyor mu? Yani, 58. maddeye varmak için, önce Rekabet Yasasının ihlal edilmiş olduğunu saptamak gerekli.

Tüketici hakkında demin görüşlerimi söyledim. Ama, enerji sektöründe, tüketicinin dışında da zarar gören kuruluşlar olabilir. Enerjiyi kullanan başka teşebbüsler; bunların dava hakkı var tabî.

Şimdi, gelelim işin başına. Acaba "yap-işlet-devret" modeliyle, özellikle dediğiniz gibi, enerji sektöründeki durum nedir?

Sabırınızı taşımak istemem ama, biraz teoriye girmek zorundayım. Burada çok önemli bir kavram var; sizin de kullandığınız kavram, "doğal tekel" kavramı.

Şimdi, "doğal tekel" kavramı, rekabet hukuku bakımından, tabiri yerindeyse, çok çetin bir ceviz.

Amerika'dan örnek vereyim size. Dünyanın en liberal ülkesidir Amerika. Bunu hepimiz biliyoruz; her şey pazar-piyasa mekanizmasına bırakılmıştır. Ama, devletin piyasaya ve özellikle fiyatlara müdahalesini haklı kılan; yani bilimsel ve teorik düzeyde dahi haklı kılan bir tek kavram vardır, o da doğal tekel. Amerika'da elektrik dağıtımını, su dağıtımını, telefon dağıtımını vesaire özel sektör yapıyor. Bunların da doğal tekel olduğuna şüphe yok. Ama burada, Avrupa'nın çok üzerinde bir fiyat denetimi vardır. Federal hükûmet tarafından gerçekleştirilen; büyük bir denetim yapılır. Biliyorsunuz; mikro ekonominin temel kavramlarından bir tanesi "Azalan Verim Kanunu"dur. Yani, belirli bir çıktı almak için bir girdi verirsiniz, fakat verdiğiniz girdi sayısı arttıkça, aynı oranda çıktı alamazsınız; bir koyarsınız, yarım alırsınız. Azalan Verim Kanunu budur. İşte doğal tekel, orta vadede ve kısa dönemde Azalan Verim Kanununun işlemediği sektörlerle verilen addır. Bunun da en klâsik örneği demir

yollarıdır. Daha mı fazla yük taşımak istiyorsun, daha fazla vagon tak; alt yatırımı bir kere tamamlandıktan sonra.

Doğal tekellerin ikinci özelliği ise; pazara girişin çok güç olmasıdır, çok büyük yatırım gerektirmesidir. Ve üçüncü bir özellikleri; doğal tekel niteliğinde olan teşebbüslerin hayatlarını devam ettirebilmeleri için tekel olmaları gerekir. Bu nedenle, doğal tekelleri Amerikan sistemi, belirli bir ölçüde rekabet hukukunun dışına itmiş, buna karşılık devlet mekanizmasını, devlet kontrolünü getirmiş.

Şimdi, bizdeki enerji sektöründe dağıtım şirketlerinin doğal tekel olduğuna şüphe yok. O zaman, bunların fiyatlarını manipüle etmesi ya da rekabeti engelleyici, hatta ortadan kaldırıcı birtakım anlaşmalara girişmesi, değişik açılardan değerlendirilmesi gereken bir husus.

Rekabet Kurulunun önünde çok zor bir durum var.

Şimdi bakın; enerji sektöründe iki şekilde devredilebiliyor elektrik üretimi ve dağıtım. Ortada hiçbir şey yok, şirket geliyor, diyor ki, "Ben burada bir enerji santrali kuracağım ve dağıtacağım. Bu bir. İki; devletin elinde işlemekte olan bir elektrik santrali var, özel sektör, "gel bunu bana devret, ben işleteceğim" diyor.

Şimdi sonuç olarak, bu ikisi arasında bir fark yok. Ama, Rekabet Kurulu birinci olaya el atamıyor. Çünkü; birinci olayda hiç yoktan yeni bir tesis yapılıyor; tesisin ilk sahibi de bu şirket. Onun için, Birleşme ve Devralma Tebliğine tâbi değil. Buna karşılık, mevcut bir elektrik santralinin devredilmesi Tebliğe tâbi. Sonucu aynı olan iki işlemden birincisi Tebliğe tâbi, diğeri değil. Maalesef bu durum ortaya çıkmış. Bunun üstesinden gelmenin yolu Rekabet Yasasını değiştirmekten geçmez; Rekabet Yasasının mantığı kendi içinde tutarlı. Bunun üstesinden gelmenin yolu, Rekabet Kurulu izin verirken; yani ikinci kategoriye giren konularda, hangi konulara dikkat etmişse, hangi konuları koşul olarak getirmişse, devletin bunları benimseyip, diğer modele de bunları uygulaması lâzım.

Bir örnek vermek isterim. Somut bir olay: Bir elektrik santralinin devri konusunda izin için başvuruldu. Bence, yerinde olarak Rekabet Kurulu bir sürü koşul koydu; ama ikisi önemlidir. Dedi ki: "Bir; sabit fiyat yapamazsınız, ama alt ve üst sınırlarını belirlersiniz, şirket bunun içinde serbest olmalıdır. İki; başkalarının, yani bu şirkete verilen bölgede çalışan sanayi kuruluşlarının, yan bölgedeki elektrik dağıtıcısından elektrik almasını engelleyemezsiniz; ki, rekabet olsun."

Şimdi, bu iki koşul bence yerinde koşullar. Ama bu koşul, yalnız mevcut olan elektrik santrallerinin devri hâlinde söz konusu oluyor da, sıfırdan başlayarak yapılan santrallerde söz konusu olmuyor. Bu da, yasanın değil, sistemin zayıflığından ileri geliyor. "Eğer devlet içinde bir harmonizasyon olsaydı, bu işlerle görevli bakanlık, Rekabet Kurulunun bu kararını görünce, bu kararın gereklerini o izin için yerine getirdiği gibi, izne tâbi olmayan konularda da aynı koşulları koyardı" diyorum.

Son olarak şunu eklemek isterim: Birleşme Tebliğinin dışında idareyle, meselâ TEAŞ'la, özel sektör şirketi arasındaki elektrik dağıtım anlaşmasının, Danıştaydan geçmiş olsa bile, rekabete aykırılığı her zaman iddia edilebilir, Rekabet Kurulu da bu anlaşmayı inceleyip, soruşturma açmaya her zaman yetkilidir; bu da ayrı. Şikâyet üstüne da yapılabilir, resen de yapılabilir. Demek ki, bu iki model arasında birleşme mevzuatı bakımından mevcut olan farkı, Rekabet Kurulu, doğrudan 4. maddeyi uygulayarak bir ölçüde giderebilir kanısındayım.

Evet efendim, buyurun.

Yalın KILIÇ - Yalın KILIÇ, Devlet Plânlama Teşkilâtı. Şimdi, bizim kalkınma sürecimize baktığımız zaman, bankalar, sermayenin tekelleştiği kurumlar oluyor. Ve bütün plânlarda; özellikle İkinci Plânda, Birinci Plânda belli bankalarda sermayeler tekelleşti, çünkü büyük bir sermaye yokluğu var. Dördüncü Plânda da bunun bir problem olduğu söylenmiş. Neyse, ben sadede geleyim.

Şimdi, Bankalar Kanununda, ortaklarının veya iştiraklerin kredi kullanımları sınırlanmış.

Doç. Dr. Nurkut İNAN - Biliyorum.

Yalın KILIÇ - Fakat, buna Rekabet Kanunu açısından nasıl bakabiliriz? Çünkü, bankaların iştiraklerine veya ortaklarına daha düşük krediler sağlayabildiği söyleniyor; bunun Rekabet Kanunu açısından bir değerlendirmesini sizden alabilir miyim?

Doç. Dr. Nurkut İNAN - Evet, tabi. Şimdi, kredi de bir mal, banka da bunu satıyor; bu açık. Ama, benim gördüğüm kadarıyla, bildiğim kadarıyla, -eğer yanlışım varsa düzeltin- özellikle özel sektörde, piyasada hâkim durumda olan bir banka yok; eğer varsa durum değişir. Ama,

piyasada hâkim durumu olmayan bankanın kendi malı olan kredi satışının fiyatlarında ayrımcılık yapması Bankalar Yasasına aykırı olabilir, ama Rekabet Yasasına aykırı değil. Eğer bir banka tek başına ya da birkaç banka birlikte hâkim durumda iseler, o zaman ayrımcılık, Rekabet Yasasının konusuna girer. Bankalar bakımından ve diğer finans kuruluşları bakımından önemli olan, faiz meselesidir. Yani bankalar, acaba anlaşma suretiyle faizi belirleyebilirler mi, belirleyemezler mi? Belirleyememeleri lâzım Rekabet Yasasına göre. Ama, benim rekabet hukuku bakımından ayrıntılı olarak incelemiş olduğum bir konu değil. Meselâ Avrupa'da sigorta şirketleri için özel bir muafiyet tüzüğü var, grup muafiyet tüzüğü var ve benim gördüğüm kadarıyla, yatay anlaşmaya muafiyet veren tek tüzüktür. Yani, sigorta primlerinin anlaşmayla belirlenmesi. Demek ki, finans sektöründe bazı ayrıcalıklı durumlar olabiliyor, bazı şeylere göz yummak gerekebiliyor. Buradan çıkaracağımız sonuç; bankalar, sigortalar gibi finans sektörünün ayrıca ele alınması gerekir ve tabii, Bankalar Kanununa öncelik tanımak koşuluyla.

Evet efendim, buyurunuz efendim.

Tunay KÖKSAL - Bugünkü konumuzun sınırları içinde kalarak bir soru sormak istiyorum.

Özellikle yabancı literatürde, şimdi Türk literatüründe de çok kullanılmaya başlandı bu "ekonomi hukuku" kavramı. Meselâ, siz bunu sunî buluyor musunuz, yoksa rekabet hukukunu da bunun bir alt dalı sayabilir miyiz? Ne derece doğru? Yoksa, tamamen bağımsız bir disiplin olarak mı tutalım?

İkinci olarak da; "özel hukuk" ve "kamu hukuku" ayrımında yeri nasıl saptıyoruz; yani hangisi daha ağırlıklı? Onu soracaktım.

Teşekkür ediyorum.

Doç. Dr. Nurkut İNAN - Ben teşekkür ederim.

Bu soruyu sorduğu arkadaşımızın çok iyi oldu. "Ekonomi hukuku", çok kullanılan bir terim ve kullanıcı sayısı kadar da anlamı var. Açık söyleyeyim, benim de hiç sevmediğim bir terim; ekonomi hukuku. Yani, içeriği biraz bana boşmuş gibi geliyor. Yani, eğer ekonomi hukukuna, "ekonomik ilişkileri düzenleyen hukuk" dersiniz, özel hukukun belki yüzde 80'ini tanımlamış olursunuz.

Benim konuşmamın başında sözünü ettiğim şey başkaydı; ekonomi hukuku değil, ekonomiye dayalı hukuk. Bu, tamamen başka bir kavram. Bu kavram, hukukun uygulamasıyla, hukuk kurallarının yorumuyla ilgili olan bir kavram değil. Bu, hukukun yapılması ve değerlendirilmesiyle ilgili olan bir kavram.

Nasıl bazı kavramları, bazı kanun maddelerini meşruluğu bakımından eleştiriyoruz, "evrensel insan hakları kurallarına aykırıdır" diyoruz ya da yazılı hukuk olmasa bile, "bu hüküm, şu kurala aykırıdır" diyoruz; işte, ekonomiye dayalı hukuk da bunu yapmaya şey ediyor; yani, ekonomi kurallarına göre savunulabilir hukuk kuralları yapmak. Bu, ekonomi hukuku değil; bu, yeni bir branş. "Yeni" dediğim, işte 30'lardan beri geliyor. Bu branşın önderliğini yapan iki temel ekol var, zaten ekonomide de bunlar ayrılmıştır; Chicago ekolü ve Harvard ekolü. Aslında Harvard değil de, Yale demek lâzım ekonomiye dayalı hukuk bakımından.

İşin ilginç olan tarafı; ekonomiye dayalı hukukun en büyük iki akademisyeni ayrı ekollerde, -biri Chicago'da, biri Yale'de- ikisi de şu anda Amerika'da yargıç. Profesörlüğü bıraktılar ve kendi teorilerini uygulamak için, antitröst davalarına da bakan bölge mahkemesi yargıcı oldular. Şimdi, tekrar eder misiniz ikinci sorunuzu.

Tunay KÖKSAL - Kamu hukuku-özel hukuk...

Doç. Dr. Nurkut İNAN - Evet, tamam. Şimdi, zaten kamu hukuku; özel hukuk ayrımı yapay bir ayrımdır. Ama, bu yapaylık içinde dahi Rekabet Hukukunun bir kamu hukuku dalı olduğuna şüphe yok. Ne yapıyorsunuz? Soruşturma yapıyorsunuz, yakalıyorsunuz, ceza veriyorsunuz; bu çok açık, kamu hukuku. Ama, inceleme alanı, -lâboratuvarı diyelim- ham maddesi özel hukuk ilişkileri. Çünkü, piyasanın işlemesi için gerekli işlemler, hukukî işlemler; hepsi özel hukuk işlemleri. Belirli özel hukuk işlemlerinin yasaya aykırılığını araştırır Rekabet Kurulu. Onun için, Rekabet Kurulu uzmanlarının özel hukuka da hâkim olmaları lâzım. Tek başına rekabet hukuku, kamu hukuku dalıdır. Serbest piyasa ekonomisi rejiminin bir nevi anayasası olarak görebiliriz.

Siyasal bakımdan Türkiye Cumhuriyeti Ceza Yasasının 125. maddesi neyse, -işte; bölücü, devletten toprak almak için isyan etmeyi ilgilendiren maddedir- piyasa bakımından da Rekabet Yasası aynı niteliktedir. Biri devleti ve cumhuriyeti korur; soyut bir kavramdır bunlar,

öbürü de rekabet rejimini korur; bu da soyut bir kavramdır, onun için kamu hukukudur.

Evet efendim, buyurunuz efendim.

Kaç dakikamız var efendim?

Oturum Başkanı - Son soru diyebilirim.

Doç. Dr. Nurkut İNAN - Son soru; peki teşekkür ederim.
Buyurunuz.

Oğuzkan GÜZEL - Oğuzkan GÜZEL, Rekabet Uzman Yardımcısıyım.

Hocam, damping hukuku, rekabet hukukuyla bağlantılı olarak; "Rekabet Kurumu olsaydı damping soruşturmalarına maruz kalınmaz mıydı?" sorusuna da belki cevap olarak; bu 1/95 sayılı Gümrük Birliği Kanunu'nun 37. maddesinde, rekabet kurallarının Gümrük Birliğinin işleyişini etkilemesi durumunda iki yıllık bir süre içerisinde Ortaklık Konseyinin karar alacağı ve hangi kuralların uygulanacağı belirleniyor. Fakat, bu Ortaklık Konseyi toplanmadı, bu karar alınmadı.

Doç. Dr. Nurkut İNAN - Malûm.

Oğuzkan GÜZEL - Bu döneme kadar da karşılıklı olarak rekabet kurumlarının birbirleriyle iş yapacakları ve bilgilendirilecekleri hususu var. Bu noktada yıkıcı fiyat uygulaması, Gümrük Birliği çerçevesinde mal birliği olduğu için ya da bir fiyat ayrımcılığı ya da bir dikey anlaşmada paralel ithalatın önlenmesi gibi rekabet ihlalleri söz konusu olduğunda, bu ihlalleri yapan buradaki distribütörü soruşturmaya muhatap kılarken, bunun asıl müsebbibi olan ana üretici firmalara yapılacak uygulamada, Rekabet Kurumunun tespiti ulaşması için, soruşturmanın sonucunda distribütöre ceza verip, ihlali tespit edilerek Dördüncü Daireye Genel Müdürlüğe başvuruda bulunması mı gerekir; yoksa, soruşturma açılma aşamasında bir haber ünitesi mi gerekir?

Doç. Dr. Nurkut İNAN - Anladım. Çok ilginç bir soru. Önce, hoca olarak cevap vereyim size; yani, kâğıt üstünde teorik olarak durum nedir? Bir yabancı üreticiyle bu üreticinin Türkiye'deki distribütörü

arasındaki anlaşma, eğer Türkiye'deki rekabeti bozuyorsa, -ki distribütör Türkiye'de olduğuna göre çok büyük olasılıktır bu- o zaman Rekabet Kurulunun, kâğıt üstünde yabancı ülkedeki üreticiye ceza verme yetkisi var; buna hiç şüphe yok. Ama, nasıl yakalayacak, cezayı nasıl verecek; onu bilemiyoruz.

Gelelim Gümrük Birliği Anlaşması bakımından. Gümrük Birliği Anlaşmasının öngördüğü tüm hususlar yerine gelmedi ama; benim kanımca, şu anda bir Türk teşebbüsünün Avrupa Birliği Komisyonuna şikâyet etme hakkı ve yetkisi var. Ve tersi de tabî; bir Alman teşebbüsünün de Türk Rekabet Kuruluna şikâyetinde bulunma hakkı var. Bu, yanılmıyorsa henüz kullanılmadı, ama bu yetkinin olduğuna inanıyorum.

Avrupa Birliği'nde bunun emsalleri de vardır, aynı firma iki kere de ceza alabilir; yani bir tane komisyondan ceza alır, bir tane Türkiye Rekabet Kurulundan ceza alır.

Bu olay Avrupa'da gerçekleşti ve Kanadalı bir firmaya ceza verildi. Kanadalı firma Kanada'da ceza almıştı. Savunmasında dedi ki, bu en basit ceza hukuku kurallarına aykırı; bir kişiye çift ceza verilmez. Adalet Divanı, "Yok, aynı eylem değil" dedi, "Sana Kanada'daki rekabeti bozduğun için ceza verdi, ben de sana Avrupa'daki rekabeti bozduğun için ceza veriyorum." Bu savunulur mu, savunulmaz mı, o başka; ceza hukuku kurallarıyla hangi ölçüde bağdaştırılır. Bunu tartışmıyorum, ama mekanizma bu. Bu mekanizma şimdiye kadar işlemedi, ama işlemesi mümkün.

Nitekim, benim uygulamadan bildiğim kadarıyla, yabancı ülkedeki üreticilerin hepsi Türkiye genel distribütörlük anlaşması yaptıklarında bu anlaşmanın Türk Rekabet Yasasına uygun olması konusunda son derecede titizler. Hatta şunu da söyleyebilirim, belki de Türk üreticilerinden daha titizler. Çünkü onlar Rekabet hukukuyla bütün ömürlerince yaşamış firmalar.

Efendim, çok teşekkür ederim ilginizden dolayı.

Bir başka toplantıda buluşmak umuduyla, sabrınızdan dolayı da teşekkür ederim, sağ olun.

İsmail Hakkı KARAKELLE (Rekabet Kurumu Başkan Yardımcısı) - Birinci konferansımız böylece sonuçlanmış oldu, Hocamıza çok teşekkür ediyoruz.

Ekim ayının programını ancak dün yetiştirip dağıtma imkânı yeterince bulamadığımız için Ekim ayının programını bir de katılımcılara sesli olarak duyurmak istedim.

Önümüzdeki hafta 14 Ekim'de Profesör Doktor Oğuz OYAN hoca bize, "Çok Uluslu Şirketlerin Davranış Kodları" başlıklı bir konferans verecek.

21 Ekim'de, yine rekabet ailesinin çok yakinen tanıdığı Profesör Doktor Yılmaz ASLAN, bize Amerikan rekabet hukuku sistemiyle ilgili bir konferans verecek.

Ondan sonraki hafta, Cumhuriyet Bayramı tatili nedeniyle bir gün önceye alındı, Perşembe konferansı olmakla birlikte Çarşamba gününe alındı. O gün de bize, İstanbul'dan Marmara Üniversitesinden Doç. Dr. Osman GÜRZUMAR "Franchise Anlaşmaları ve Rekabet Hukuku" konulu semineri verecek.

Bundan sonra her konferans dizimizin aylık dizisini o ay gelmeden bitirip ilgili yerlere duyurmayı plânlıyoruz, inşallah başarılı oluruz.

Benim, salonda bulunan, özellikle konuk dinleyicilerden istirhamım, özellikle Ekim ayında birincisi olması nedeniyle duyurmada aksaklıklarımız olabilir. Kendilerini ben rekabet ailesinin birer gönüllü ferdi sayıyorum buraya kadar geldikleri için, etraflarındaki ilgililere duyururlarsa şimdiden teşekkür ederiz.

Yeniden teşekkür ediyorum.